

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Eadem veritas rationibus Theologicis suadetur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

generatur) una cum illo principium personæ di-
vinae, scilicet Spiritus Sancti.

10. Accedit etiam unanimes ferè Patrum consen-
sus, ante ortum schisma Græcorum, qui æquiva-
let traditioni Ecclesiasticæ, & Apostolicæ. Primo
loco sese offert S. Martialis Galliarum Aposto-
lus, & unus ex primis D. Petri Discipulis, qui in
Epistola quam scripsit ad Burdigalenses cap. 10.
Spiritus Sanctum à Patre Filioque procedere
apertissimè docet, his verbis: *Verbum in quod cre-
didistis, Filius est unigenitus ante omnem substantiam:
Spiritus verò non est genitus, sicut Verbum, quia & Spi-
ritus Sanctus in divina aequalitate gloriosus, processit
inseparabiliter ab eo qui genuit, & ab eo quoque qui geni-
tus est.*

11. Idem docent alii Patres, non solum Latini, sed
etiam Græci: ut Athanasius in Symbolo fidei, ubi
sic habetur: *Spiritus Sanctus à Patre & Filio, non fa-
ctus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Basilius
lib. 2. contra Eunomium. Chrysostomus homil.
de Expositione Symboli, ubi loquens de Spiritu
Sancto, ait: *Iste est Spiritus procedens de Patre &
Filio, qui dividit dona, prout vult.* Didymus lib. de
Spiritu Sancto, ubi exponens illud Christi Joann.
16. *Non enim loquetur à semetipso,* subdit: *Hoc est
sine me, & sine meo & Patris arbitrio, quia ex Patre
& ex me est: hoc enim quod subsistit & loquitur, à Pa-
tre & à me illi est.* Cyrillus denique Alexandrinus,
qui expressè in hoc puncto restitit Theodoro, in
defensione noni anathematismi. Qui plura cu-
pit, legat D. Thomam *opusc. 1.* quod contra erro-
res Græcorum de mandato Urbani IV. compo-
suit, ubi cap. 32. & sequentibus, plura SS. Pa-
trum adducit testimonia.

12. Præcipuè notandum est illud Nazianzeno *orat.*
5. de Theologia, ubi divinam Trinitatem comparat
tribus primis personis generis humani: scilicet
Patrem, Adæ, quia Pater à nulla persona, ut A-
dam à nullo homine, est ortus: Filium verò Evæ,
quia Eva ex Adami substantia processit, ut Filius
à solo Patre: Spiritum Sanctum Seth, quia ab
Adamo & Eva ortus est, ut Spiritus Sanctus à Pa-
tre & Filio procedit.

13. Non est etiam omitterendum illud Athanasii
serm. 4. ubi comparat Patrem Soli, Filium luci
seu splendori, & Spiritum Sanctum ardori seu cal-
lori; & docet quòd sicut à Sole procedit lux, &
à Sole & luce calor, ita & à Patre Verbum gene-
ratur, & à Patre Filioque Spiritus Sanctus produ-
citur. Quam veritatem, licet absolutissimam,
Mercurius Trisgemistus subodoratus erat, vel in
sacris Scripturis legerat, dum in Pyandro cap. 8.
hæc scripsit: *Mens autem Deus, utriusque sexus si-
cunditate plenissimus, vita & lux, cum Verbo suo men-
tem alteram opificem peperit, quæ quidem ignis, atque
Spiritus numen.*

14. Contra tam clara & aperta Scripturæ & Pa-
trum testimonia, nihil habent Græci Schismatici
quo se tueantur, præter animi pertinaciam, ob
quam sub misera Mahometanorum servitute ge-
munt, Constantinopoli à Turcis captâ, ipsâ die
Pentecostes, Spiritui Sancto consecratâ: ut veri-
ficetur illud quod Christus dixit Matth. 12. *Qui
blasphemiam dixerit in Spiritum Sanctum, non
remittetur ei, neque in eo sæculo,
neque in futuro.*

* * *

§. II.

*Eadem Veritas rationibus theologicis
suadetur.*

PRæter Scripturæ & Patrum testimonia, que-
dam rationes theologice in ejusdem veritatis
confirmationem adduci possunt. Illas reducit D.
Thomas *hic art. 2. ad tres.*

Prima & præcipua est: Si Spiritus Sanctus non
procederet à Filio, non distingueretur ab illo: cum
omnis distinctio realis in personis divinis ex op-
positione relativa oriatur, & oppositio relativa
fundetur in processione unius personæ ab alia.
De quo fusè dicemus §. sequenti.

Secunda est: Illud quod procedit per modum
amoris, debet necessariò procedere à Verbo, quòd
quòd nihil amari possit, nisi quod verbo concipi-
tur: Sed Spiritus Sanctus procedit ut amor.
Ergo à Verbo procedit. Unde idem S. Doctor
infra *quæst. 43. art. 5. ad 2.* *Filius est Verbum, non
qualecunque, sed spirans amorem.*

Dices: Falsum est quòd amor procedat à ver-
bo. Primum quia licet amor dependeat ab apprehensione
& actu intellectus (nihil enim voluitur
quin præcognitum) non tamen à verbo; ut patet
in visione beatifica, à qua oritur amor perfectissi-
mus, & tamen per illam nullo modo producit
verbum, ut in Tractatu de Visione beatifica
ostensum est. Secundò, quia amor non dependet
à cognitione, sed à re cognita & apprehensa: Ap-
prehensio verò solum se habet ut conditio, &
non ut aliquid influens in amorem. Tertio, quia
intellectio essentialis, & verbum communiter dic-
tum, sufficientissimè representant bonitatem
divinam voluntati, ut amor ex illa procedat. Do-
nique, quia cognitio & verbum effectivè non
concurrunt ad actum amoris, sed finaliter tantum
& objectivè: quod solum sufficit ad probandum
intentum, cum solum quæstio sit, an Spiritus San-
ctus activè procedat à Verbo.

Hæc tamen frivola sunt, & vim rationis D.
Thomæ non infringunt. Non primum quidem
quia licet in visione beatifica nullum deus ver-
bum creatum, essentia tamen divina generans vi-
ces verbi, concurrat ad amorem beatificum. Nec
secundum: eò quòd in Deo verbum, cognitio,
& res apprehensa, sint unum & idem; & sic in
Divinis verum est quòd amor est à conceptu &
verbo mentis. Nec etiam tertium: quia in Divi-
nis datur amor essentialis, & amor notionalis.
Ergo sicut verbum essentialiter & communiter
dictum influit in amorem essentialem, ita ver-
bum notionale, quod est verbum propriè dic-
tum, in amorem notionalem influit. Denique
nec ultimum: quia valde probabile est, amorem
non solum finaliter & objectivè, sed etiam ef-
fectivè à conceptione mentis, sive ab objecto
ut intellecto procedere, ut fusè & acutè probat
Cajetanus *infra quæst. 90. art. 2.* Vis præcipua
probationis in eo consistit, quòd in actu vo-
luntatis duo sunt consideranda, scilicet exerci-
tium, & specificatio; quamvis autem voluntas
ex se sic sufficienter in actu, quoad exercitium
sui actus, quia ipsa est primum movens quoad
exercitium, non est tamen sufficienter ex se in
actu quoad specificacionem sui actus, aliis
omnes actus ipsius essent ejusdem speciei, sicut
ipsa unius est naturæ: eo proportionali modo
quo omnes actus caloris sunt ejusdem speciei,
quia

quia calor ex se est determinatus quoad specificationem suam actionis. Oportet igitur quod de-
clarat aliud principium, quod cum ipsa voluntate
concedit specificationem a ctus: hoc autem non po-
test esse aliud quam ipsum obiectum, ut actu in-
tellectum, sive ut existens in intellectu in ratione
terminum intellectus: Ergo illud activè ad spe-
cificationem actuum voluntatis concurrir.

Præterea, dato quod hæc sententia Cajetani
minus probabilis sit, ac altera quæ docet obje-
ctum cognitum finaliter tantum & objectivè ad
specificationem actuum voluntatis concurrere,
de quo in Tractatu de actibus humanis: temper
tametsi vis rationis D. Thomæ, nam semel
habito, quod de ratione amoris in communi, a-
nalogicè sumpti, sic procedere à verbo, ex diver-
sa deinde conditione verbi creati & increati, de-
bet inferri, quod creatum finaliter, increatum ve-
ro activè, etiam per modum principii, ad amo-
rem concurrat: eò quod Verbum increatum pro-
cedat ut persona subsistens in natura divina; &
consequenter ut habens voluntatem divinam,
quæ elicitive & activè spiratur amor.

Tertia ratio: Licet plura, materialiter & solo
numero distincta, possint absque ullo ordine in-
ter se ab uno & eodem procedere: quo pacto
plures cultelli materialiter distincti procedunt ab
eodem artifice absque ullo ordine, & similiter ab
intellectu Angeli plures intellectiones solo nu-
mero distinctæ: ea tamen quæ procedunt ab eo-
dem principio, tanquam formaliter & specie ab
illo distincta, semper ab illo procedunt, cum ali-
quo ordine originis aut causalitatis, vel saltem
cum ordine excessus secundum perfectionem.
Quo pacto plures substantiæ immateriales, to-
tusque cumulus specierum universi, procedunt à
Deo: ex quo ordine perfectionis oritur etiam or-
do localis in cælis & elementis, ut quæ suprema
sunt in gradu perfectionis, sicut etiam suprema lo-
co. Et similiter in Angelis idem ordo servatus est
à Deo in donis gratiæ, qui est in eorum naturali
perfectione. Cum ergo Filius & Spiritus Sanctus
procedentes ab uno & eodem Patre, distinguantur
formaliter & specie, aut quasi specie, cum ali-
quo ordine ab illo debent procedere; & cum in
Divinitis non possit esse alius ordo, quam originis,
supponit ut vel Filius procedat à Spiritu Sancto,
vel e contra Spiritus Sanctus à Filio: unde cum
Adversarii primum non admittant, necesse est ut
suscipiantur secundum.

§. III.

Convolvuntur præcipua fundamenta Græcorum.

Fundamenta Græcorum Schismaticorum le-
vissima sunt, & ad via præcipua capita redu-
cuntur. Primum est, quia Christus in Evangelio,
de principio Spiritus Sancti loquens, solum Pa-
trem nominat, dicens: Spiritus qui à Patre proce-
dit. Secundum, quia in Symbolo Concilii Nicæ-
ni, in quo fides universalis Ecclesiæ exposita est,
Spiritus Sanctus solum à Patre procedere dicitur.
Sic enim in illo habetur: Credo in Spiritum San-
ctum Dominum, & vivificantem, ex Patre proceden-
tem, cum Patre & Filio coactorandum. Et in fine ha-
pæ Symboli subiungitur: Qui aliter docuerit, vel
aliter prædicaverit, anathema sit. Adhuc quod Leo
III. Romæ prædictum Symbolum, transcriptum

A in tabula argentea, post altare B. Pauli posita, po-
steris reliquit (pro amore, ut ipse ait, & cautela
fidei orthodoxæ) in qua tabula, particula illa Fi-
lioque non legitur.

Subiungunt Damasceni locum lib. 1. fidei cap. 7.
& 8. ubi ait: Spiritus Sanctus à Patre procedit, & in
Filio quiescit. Et paulò infra: Spiritum Sanctum di-
cimus ex Patre, ex Filio non dicimus. Et alibi: Spi-
ritus Sanctus ex Patre quidem est, non autem ex Filio, sed
Spiritus oris Dei.

Hæc tamen, ut dixi, frivola sunt. Ad primum
enim respondetur, Christum, dum de processio-
ne Spiritus Sancti in Evangelio loquitur, ideo so-
lum Patrem nominare, quia ad illum solet refer-
re totum quod sui est, eò quod totum ab illo ha-
beat. Unde Joann. 7. dicebat: Mea doctrina non est
mea, sed ejus qui misit me. Quæ verba expendens
Augustinus Tract. 29. in Joann. hunc modum
loquendi Christi admiratur, & subdit: Si non tua,
quomodo tua? si tua, quomodo non tua? Tu enim dicis
utrumque, & mea doctrina, & non mea. Cui quæsti-
oni sic respondet: Quæ est doctrina Patris, nisi Verbum
Patris? Ipse ergo Christus doctrina Patris, si Verbum Pa-
tris, sed quia verbum non potest esse nullius, sed alicu-
jus, & suam doctrinam dixit seipsum, & non suam, quia
Patris est Verbum. Quid enim tui, quam tu? Et
quid non tui, quam tu, si alicujus es quod es?

Ad secundum dicendum cum D. Thoma hie
art. 2. ad 2. quod quia tempore Concilii Nicæni
nondum exortus fuerat error dicentium Spi-
ritum Sanctum non procedere à Filio, non fuit ne-
cessarium ut explicitè poneretur in ejus Symbo-
lo, quod Spiritus Sanctus à Filio procederet: con-
tinebatur enim implicite in hoc quod dicebatur
procedere à Patre. Nam (ut supra dicebamus)
omnia quæ habet Pater sunt Filii, exceptis his in
quibus relative opponuntur: in spiratione au-
tem Filius Patri relative non opponitur. Unde
quando in aliis Conciliis, Nicæno posterioribus,
hæc particula, Filioque, Symbolo addita
fuit, non tam fuit additio, quam veritatis in
Symbolo Nicæno implicite contentæ, major ex-
pressio seu explicatio.

Ad verba Damasceni respondet idem S. Do-
ctor ibidem in responsione ad 3. Plures ex Græcis
in hoc fuisse secutos Theodoricum Nestorianum (Theo-
doretum legendum putat) inter quos fuit etiam
Damascenus. Vel dici potest, Damascenum solum
velle, Filium, non habere quod producat Spi-
ritum Sanctum, eo modo quo Pater illud habet:
nam Pater illud habet à se, Filius verò à Patre, à
quo per æternam generationem virtutem spirati-
vam accepit. In quo etiam sensu Augustinus 15.
de Trinit. cap. 17. dicit Spiritum Sanctum prin-
cipaliter à Patre procedere. Ideo (inquit) addidi
principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus proce-
dere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit, non jam
exsistenti, & nondum habenti, sed quidquid Unigenito
Verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo enim genuit, ut
etiam de illo donum commune procederet, & Spiritus
Sanctus, Spiritus esset amborum.

§. IV.

Alia Difficultas resolvitur.

Supposita veritate fidei, quæ docet Spiritum
sanctum non solum à Patre, sed etiam à Fi-
lio procedere, inquirunt Theologi, an si à Filio
non procederet, distingueretur ab illo? Quæ
sup-